

Klic TRIGLAVA

LETO XIV.

24. JUNIJA 1961.

ŠTEV. 265.

OB VOLITVAH NA GORIŠKEM

Po Goriškem kroži govoriča, da so zgođaj jutraj 29. maja, to je dan po volitvah, neki čudni glasovi prebudili dr. Sfiligoja, ki da si je takoj mislil, da so mu prišli skrajnejši razgrajati pod okno. Toda oglasila se je vesela slovenska pesem: Števerjančani so prišli pet pod oknico predsedniku Slovenske demokratske zveze, tako so bili veseli skupnega volilnega uspeha...

Ni važno, če je kaj resnice na tej govoric; zgovorno pa priča, da so bili demokratični Slovenci na Goriškem in zlasti v samem mestu ter v Števerjanu lahko veseli svojega uspeha. Ta niti malo ni bil zagotovljen, kajti titovsko usmerjeni Slovenci so se vezali na laške socialiste-komuniste, pa je bilo zato vsaj vprašanje, kako se bo cela reč iztekla. Na splošno gledano niso slovenski Demokrati izgubili nobenega mesta, ponekod so pridobili nekaj glasov, drugod pa so jih nekaj izgubili.

Izgubo 92 glasov na volitvah za pokrajinski svet (v primeru z volitvami leta 1956.) je pripisati bolj organizacijsko-tehničnim okoliščinam, ki so jih titovci nesramno izkoristili. Velja pa dodati, da je dobila slovenska pokrajinska lista glasove celo v Gračežu (16), Tržiču (Monfalcone; 50) in Skocijanu (21), torej v krajih, kjer je bilo težko sploh kaj pričakovati.

Medtem ko je postal pokrajinski svetovalec znova dr. Andrej Makuc bodo v goriškem občinskem svetu še naprej predstavljali Slovence dr. Kacin, dr. Sfiligoj in dr. Bratina. Po glasovih so Demokrati v Gorici napredovali. Lepa zmaga je bila dosežena tudi v Števerjanu, kjer so se ti borili proti titovcem (ti so padli od 215 na 189 glasov) in listi grofa Formentinija, ki se je zavzemal za ukinitvev števerjanske občine, razpolagal z velikimi sredstvi (v kampanji je uporabljal letalo), užival moralno podporo titovcev in izvlekel 93 glasov.

Na prvi pogled sta izida volitev v Doberdolu in v Sovodnjah močan poraz za Demokrate, saj so skupno izgubili kar 105 glasov v primeru z letom 1956. Če pa upoštevamo, da je bilo v Sovodnjah oddanih 73 belih glasovnic, 22 pa je bilo neveljavnih, v Doberdolu pa 33 belih poleg nekaj neveljavnih, kar torej znese okoli 130 problematičnih glasov, po tem poraz ni hud, saj je verjetno, da bi polovica teh glasov mogla iti v korist Demokratom. Vzrok te izgube glasov vidimo predvsem v pomanjkljivi organizaciji: premalo propagande, premalo shodov, prehuda izguba časa in prepozna volilna kampanja. Če pomislimo, da so komunisti dobili v Doberdolu samega podpredsednika rimske poslanske zbornice,

Volitve:	1961	1956	+	-
Pokrajinske	2.957	3.049		92
Občinske, Gorica	1.852	1.801	51	
" Doberdolo	288	300		12
" Sovodnje	376	469		93
" Števerjan	252	231	21	
SLOVENSKA LISTA:	2.768	2.801	72	105

potem je jasno, da bi morala biti tudi demokratska kampanja močna. Čisto nič ni pretirano trditi, da bi Demokrati lahko ob občini iztrgali titovcem, če bi se lotili pošla pravočasno in odločno, saj nahi ljudje niso po na

ravi pokvarjeni. Premalo so bili poučeni in pogosto so naivni. Končno če so Demokrati uspeli v Gorici ali pa v Števerjanu, zakaj potem ne bi mogli v Doberdolu in Sovodnjah? Za bodoče se zdi, da je treba le manj lokalpatriotizma in boljše povezave z našo osrednjo demokratično organizacijo v Gorici, pa uspeh gotovo ne bo izostal, čeprav se bodo titovci ponovno posluževali takih volilnih metod, ki so Demokratom od vratne in človeka nedostojne. Demokratična stvar na Goriškem je sama po sebi dovolj močna, da lahko tekmuje s komunisti; treba je le, da jo ljudje spoznajo in sprejmejo. To pa lahko dosežemo, če se posla lotimo dovolj zgodaj, ne pa teden dni pred volitvami, ko voda že v grlo teče.

SEPTUAGESIMO ANNO

Avtomobili in atomske bombe, letala in sputniki, radio in televizija se uvrščajo med pridobitve tega stoletja nam v prid in v škodo. Napredek zadnjih 60 ali 70 let je že stara reč, pa se le ne ustavi. A vendar se je svet v mnogočem zataknil v prejšnjem stoletju in se ne premakne z mesta. Kadar koli se pelješ z vlakom, pojejo kolesa železno pesem 19. stoletja. Dim in saje, kakor tudi razredna borba, izkoriščanje delavcev in stavke, so ostanki iz prejšnjega stoletja. Komunizem in socializem spadata prav tja; a iz pretežno gospodarskega polja sta se raztegnila na mednarodno torišče ter iz utopije postala politična sila, ki se po imperialističnih receptih poteguje za nadvlado v svetu. Govorimo o globalnem spopadu demokracije in diktature, kot na drugi strani govore o spopadu komunizma s kapitalizmom. Čudni so ti ostanki 19. stoletja, ki nas lahko še pokončajo.

Prav zato se je vredno spomniti še nečesa iz prejšnjega stoletja - okrožnice papeža Leona XIII. "Rerum novarum", katero je izdal maja 1891. "Nove reči", o katerih je pisal papež pred sedemdesetimi leti, so bila delavska gibanja in socializem. Papež je v okrožnici dovolil katoličanom, da se udeležujejo v sindikatih, ki se potegujejo za izboljšanje delavskih razmer. Danes se nam zdi to samo po sebi umevno, saj imamo v Franciji in Italiji in drugod celo katoliške sindikate. Toda takrat je bila okrožnica kar drzna, ker so kapitalisti videli v sindikatih revolucionarne organizacije in je bilo nezaslišano, da jih Cerkev dovoljuje. Nevolja nekaterih visokih katoličanov je bila precejšnja, pritisk na papeža je bil hud, toda Leon XIII je vztrajal v svojih "naprednih" pogledih.

Ko se je potegnil za pravice delavskega razreda, je po drugi strani obenem tudi obsodil socializem z etičnega ozira. Katoliški Cerkvi večkrat očitajo, da je nazadnjaška. Očitek izvira predvsem od konca srednjega veka, ko je bila Cerkev tesno povezana s fevdalnim sistemom in se je težko prilagodila novim časom. Tudi sicer je naravno, da je Cerkev kot stara ustanova ne navdušuje za spremembe in novotarije. Pa vendar je nesmisel trditi, da bi bila povezana s starim redom v tem času, ko se neobdrždani kapitalizem umika novim oblikam gospodarstva. Mogoče ji je očitati, da ni bojevito pokazala poti v kak krščanski socializem; a mogoče jo je tudi pohvaliti zavoljo tega. Na vsak način pa se je Cerkev že pred sedemdesetimi leti prav z omenjeno okrožnico postavila za pravice delavcev v času, ko je bil dobiček nesramno proglašan za vodilo družbe in ko je bil govor o pravicah delavcev revolucionaren.

Katoličani so opogumljeni vstopali v sindikate. V Ameriki so prav ti pripomogli k zmagi nad marksizmom v delavskih zvezah. Misli, ki so bile pred sedemdesetimi leti revolucionarne, so danes splošno sprejemljive. Takrat so mnogi katoličani na visokih mestih smatrali, da sta katolištvo in demokracija nezdržljiva. Pobil jih je Leon XIII v okrožnici "Graves de Comuni" pred 60 leti. Do danes je to vprašanje tako rešeno, da še tako nazadnjaški ljudje ne rečejo, da so proti demokraciji, čeprav jih dejanja postavljajo na laž. Toda problem socializma ni bil in še zmeraj ni rešen.

Ob štiridesetletnici "Rerum novarum" je papež Pij XI izdal okrožnico "Quadragesimo anno" in se ostro obregnil ob kapitalizem in slabosti gospodarskega individualizma, kar komunisti radi pozabljajo. "Pohlepu po dobičku je sledila nebrzdana želja po nadvladi, celotni gospodarski sistem je postal strahotno trd, surov in neizprosni," je pisal papež. Morda nepričakovano, a popolnoma logično se je papež postavil proti obema skrajnostima razredne borbe, nebrzdanemu kapitalizmu in komunizmu. Na eni strani pobija tiranijo državnega socializma in izjavlja, da država nima pravice nadzorovati dejavnosti, katere morejo pravično in uspešno opravljati podrejene prostovoljne organizacije. Toda končni cilj mora biti splošna dobrobit. Pravica do osebne svobode mora biti priznana, ker je naravno jamstvo osebne svobode.

Po drugi strani pa papež izjavlja: "Pravilno je reči, da morajo biti nekatere oblike lastnine omejene na državo, ker vsebujejo oblast, ki bi bila prevelika, da bi jo pustili posameznikom brez škode za skupnost." O tem, da je Cerkev proti komunizmu, je bilo dovolj pisano. Toda prav tako se je postavila tudi proti nebrzdanemu kapitalizmu: "Svobodno tekmovanje, čeprav je do gotove mere pravično in prinaša dobre sadove, ne more biti vodilo gospodarskega sveta. ... Še toliko manj more to vlogo opravljati gospodarska nadvlada, ki je v zadnjem času nadomestila svobodno tekmovanje. ... Svobodno tekmovanje je mrtvo in njegovo mesto je prevzela gospodarska diktatura." Papež nadaljuje: "To kopičenje o blasti, ki je značilno za sedanj

ekonomski red, je naravna posledica neomejenega svobodnega tekmovanja, ki dovoljuje obstanek samo tistim, ki so najmočnejši, kar pogosto pomeni tiste, ki se bore najbolj neusmiljeno in ki se najmanj zmenijo za glas vesti."

Te izjave bi v zobe vrgli vsem tistim, ki pravijo, da je Cerkev tesno povezana s starim redom, kakor tudi tistim, ki se jim stari kapitalistični red zdi najboljši. Čeprav je od te okrožnice minilo že trideset let, so mnjene misli še danes pomembne.

TUJA UČENOST

Koncem julija bomo zaključili kampanjo za pomoč revnim in nadarjenim slovenskim dijakom na Koroškem, ki smo jo pričeli leta v februarju. Tekom avgusta mi sli "Slovenska Pravda" zbrani denar dostaviti ravnatelju slovenske gimnazije v Celovcu g. prof. dr. Jošku Tischlerju. Ker se septembra prične novo šolsko leto, je torej nujno, da bo do tedaj denar na namembnem mestu. Zato posebej prosimo vse tiste, ki so bili namenili svoj prispevek v ta namen, da ne odlašajo s pošiljko. Ob tej priliki se nam zdi primer no pokazati na svetel zgled svobodnih Srbov, Hrvatov in Slovencev na Švedskem, ki so se tako

KOROŠKI ŠTUDENTJE

Kot smo že pisali v febr. številki, je "Slovenska Pravda" pokrenila v Angliji nabiralno akcijo za pomoč revnim slovenskim dijakom na Koroškem, da bi mogli nadaljevati študije in da bi obenem na tak način zagotovili nemoten razvoj slovenske gimnazije v Celovcu, kateri grozi ukinitve posameznih razredov, če ne bi bilo dovolj dijakov.

Obrnili smo se na vse svobodne Slovence, Hrvate in Srbe, da bi po svojih močeh pomagali pri tem narodno političnem poslu. S hvaležnostjo smo videli, da so nekateri časopisi ponatisnili naš poziv in prepričani smo v končni uspeh.

Vsak še tako majhen dar bo hvaležno sprejet in potrjen od blagajnika Slovenske Pravde.

Prosimo, pošljite darove na enega sledečih naslovov:

Mr. Ludvik Perko,
416, Southbury Road,
ENFIELD, Middx., England

Mrs. Pavla Miladinović,
12, Oxford Road,
INGLEBURN, N.S.W., Australia

Mr. Valentin Kremžar,
11010 - 109A Avenue,
EDMONTON, Alta., Canada.

velikodušno odzvali našemu februarškemu pozivu in preko svojega Združenja svobodnih Jugoslovanov zbrali tristo šestinsedemdeset švedskih kron, kar odgovarja nekako šestindvajsetim funtom sterlingov.

Koroški slovenski vodniki se dobro zavedajo, da je naša narodna manjšina obsojena na smrt, ako ne bo imela lastnega razumništva. Zato je pomen slovenske gimnazije v Celovcu tem večji. Ako primerjamo položaj naših beneških Slovencev, ki nimajo nobene slovenske šole in razen nekaj slovenskih duhovnikov takorekoč nobene slovenske inteligence, s stanjem na Koroškem, potem bomo morda lažje razumeli, kaj jih čaka, če izgube slovensko gimnazijo. Doslej imajo še nekaj slovenskih organizacij, svoje politično zastopstvo in nekaj gospodarskih ustanov. Vsega tega pa beneški Slovenci nimajo več, zato se njihov glas sploh ne sliši. Tragično je, da se ni našlo niti deset slovenskih mož, ki bi si upalo dvigniti svoj glas in postaviti zahteve, da se novi zakon za slovenske šole, (ki ga je sprejela rimska poslanska komisija in pride zdaj pred senatno komisijo,) raztegne tudi na Beneško Slovenijo.

Naj bi tisti, ki jim vse to ne gre v glavo, v kako težavnem položaju se psihološko, politično in gospodarsko nahajajo naše narodne manjšine, pomislili, da bi slovenski Maribor in slovensko Celje bila danes prav tako nemška, če ne bi leta 1918. pripadla Jugoslaviji, kot je nemški Celovec ali celo italijanska Gorica. Tuja šola je storila svoje!

BOLJE DRŽI NEGO LOVI GA

V pretekli številki KLICA TRIGLAVA smo zaključili razpravo o nje o Macedoniji. Brali smo mnenje Macedonca, Srba in Bolgara, čuli pa tudi, kaj mislijo o zadevi Grki. Celotna akcija je bila izvedena ob sodelovanju neodvisnega pariškega lista SAVREMENIK, ki podobno kot naš list zastopa mnenje, da je svobodna, politično nevezana razprava neobhoden pogoj demokratičnega reda.

V vseh člankih je bilo možno najti gotove stične točke, dobili pa smo seveda tudi tako različne poglede na zamotano vprašanje, da si je težko predstavljati, če je možen kakšen kompromis.

K celotni zadevi bi rekli tole: o Macedoniji bodo slejkoprej brez vsakega dvoma odločili sami Macedonci. Od njih bo odvisno, za kaj se bodo izrekli in kot kaj - Macedonci, Srbi ali Bolgari - bodo nastopili. Dvomimo, da se bo to vprašanje reševalo s silo, ker je pri tem prizadetih preveč držav in njihovih koristi. Nihče pa ne ve, kdaj bo prišlo do tega, da se bodo Macedonci lahko svobodno izjavili. Položaj, ki ga kot manjšina uživajo v Grški, ni niti najmanj za vidljiv in ga je v neki meri mogoče primerjati s položajem beneških Slovencev v Italiji, kakor smo o tem pisali zgoraj. V današnji rubriki "Od meseca do meseca" nam g. Stanič poroča o neprijetnostih, ki jih uživajo Macedonci v Bolgariji. Kaj torej narekuje praktična politika, ki pa je tako silno malo vidimo pri g. Peevu, kot je pisal v svojem članku, četudi mu s teoretičnega vidika v mnogočem damo prav? Ker je politika umetnost možnega ne pa idealiziranje o praktično neuresničljivih ciljih, bi torej kazalo, da svobodni Macedonci podpro v danih možnostih in položaju republiko Macedonijo, kakor zdaj obstaja v Jugoslaviji. To naj bi bila izhodiščna točka. Naj se trudijo in delajo na tem, da bo ta republika postala demokratična. Pri tem ne morejo nič izgubiti ampak lahko mnogo pridobe. V tej republici je namreč dana pravno-politična in kulturna ter ekonomska osnova, ki se ob ugodnem razvoju lahko raztegne na ostale predele. To bo mnogo lažje, če kdaj pride do južnoslovske ali balkanske federacije, kot pa če že obstoječo republiko Macedonijo najprej zbrišejo s tal in potem začno "Jovo na novo".

UREDNIŠTVO

KLIC TRIGLAVA izhaja okoli 20. v mesecu. Izdaja ga "Slovenska Pravda". Njeno mnenje predstavljajo le tisti članki, ki so podpisani od njene ga izvršnega odbora.

NAS NASLOV: BM/TRIGLAV, LONDON W.C.1

PO RAZGOVORIH V CELOVCU

Dne 25. in 26. maja so se vršila v Celovcu južnotirolska pogajanja med Avstrijo in Italijo. Dva dni pred temi pogajanjmi je šla dvočlanska avstrijska delegacija v Beograd, da bi ondi sklenila kulturni sporazum z Jugoslavijo. Na dan pogajanj je Radio Ljubljana komentiral o dobrih odnosih med Jugoslavijo in Avstrijo, vendar niti z besedico ni omenil položaja slovenske manjšine na Koroškem.

V vodičnih krogih te manjšine prodira vedno bolj spoznanje, da je Jugoslavija zainteresirana v prvi vrsti na dobrih gospodarskih odnosih z Avstrijo in da je slovenska manjšina tem jugoslovanskim gospodarskim interesom prej v napoto kot v korist. V to politiko dobrih odnosov z Avstrijo je bila Jugoslavija potisnjena leta 1948. po prelomu z Moskvo ko je nujno rabila dobre politične in gospodarske stike na Zapadu. Danes je razvidno, da je Jugoslavija sprožila ideološko vojno med slovensko manjšino v letih po 1949., - ko je nastala slovenska koroška Kršćanska demokratska stranka, - v prvi vrsti zato, da je zaposlila manjšino samo s seboj. Tako je bila manjšina notranje oslABLJENA in ni bila v stanju kolektivno zahtevati od matične države širšo politično podporo, kot jo na primer nudi Avstrija danes Južni Tirolski. Tudi emigracija je v veliki meri podpirala to ideološko borbo ter tako spodbila politična tla tistim krogom v naši matični državi, kateri se s tako idejno-politično obremenitvijo koroške manjšine niso strinjali. Koroško podeželje je nagonsko čutilo, da ta ideološka borba ni v skladu z njenimi problemi in koristmi. Na drugi strani pa to ploho medsebojnega obdolževanja ni bilo v stanju duševno prebaviti. In tako smo doživeli po polen zlom narodno-politične zavesti na podeželju ter tako na stežaj odprli vrata germanizaciji, a istočasno napravili najlepšo uslugo jugoslovanski uradni politiki.

V današnjem položaju, ob skoraj popolnem narodno-političnem mrtvilu, ki vlada na podeželju, nastaja vprašanje, če ni morda poglobitev gospodarskih in kulturnih stikov med Jugoslavijo in Avstrijo, zlasti v obliki malega obmejnega prometa, neke vrste rešilna bilka manjšinskega vprašanja. Kajti trgovska potreba po znanju slovenščine v avstrijskem obmejnem pasu daje slovenščini konkretno življenjsko veljavo. In tako kaže, da se bodo vsaj v majhni meri vskladili življenjski interesi matične države in slovenske koroške manjšine. Upati je tudi, da bodo koroški politični voditelji polagoma uvideli, da je edino možna osnova realne manjšinske politike vskladitev - toda ne podreditev - manjšinskih interesov s koristmi matične države. Kateri pa so ti življenjski interesi matične države oziroma slovenske manjšine pa se pri nas na Koroškem zaenkrat še veliko premalo razpravlja.

Ko se danes oziroma po razvalinah naše povojne manjšinske politike, lahko ugotovimo, da se je slovenska inteligenca to in onstran Karavank v vsej povojni dobi skrajno politično nerealno vedla. Pikre pripombe ministra dr. Kreiskyja ob priliki njegovega sestanka s predstavniki slov. manjšine pa nam dokazujejo, da se drugi narodi naši politični nezrelosti smeji in jo seveda tudi ob vsaki priliki izkoriščajo.

PODJUNČAN

ZAČARANI KROG

Že star problem, kdo je dejansko kompetenten reševati koroških manjšin - sko vprašanje, še zdaj ni rešen, sodeč po izjavah ministra dr. Kreiskyja. Dasi je prej kazalo, da spada to v področje ministrstva za zunanje zadeve, je iz dr. Kreiskyjeve izjave na sestanku s kor. Slovenci razvidno, da on ne rešuje vprašanja sam, da more biti le posrednik med posameznimi ministrstvi, "kozel", ob katerega se lahko vsak obregne. Sicer pa naj manjšina sama stopi v stik z ostalimi ministrstvi, je rekel. Na pritožbo, da so ob ljudskem štetju izvajali pritisk na Slovence, je dejal, da je manjšina preveč občutljiva. - Po tem sestanku se je dr. Kreisky sestal še s predstavniki "Zveze domovini zvestih južnih Korošcev" in "Zveze koroških vindišarjev", torej organizacijama s protislovenskimi cilji. (ps)

MISLI OB ZBORNIKU

Vse priznanje izdajateljem tednika "Svobodne Slovenije" za njihove vsakoletne koledarje - zbornike! Tudi letošnji je poln pestre in tehtne vsebine, ki delno razvedri človeka, a še v večjem obsegu mu posreduje mnoge podatke in izkustva piscev različnih področij.

Pravzaprav je letošnji zbornik posvečen dr. Korošcu, čigar dvajsetletnico prerane smrti smo obhajali lanskega decembra. V več spominških člankih stopa pred nas osebnost največjega slovenskega politika. Ni dvoma, da je mož gorel in izgorel za svoj narod, ostaja pa vprašanje na katerega nisem dobil v zborniku povsem zadovoljivega odgovora, če ni morda taktika zanesla dr. Korošca predaleč. Nemogoče je predvidevati, kaj bi bilo z nami in Jugoslavijo, če bi se dr. Korošec bolj naslanjal na Hrvate, vendar pa ne smemo izgubiti izpred oči možnosti, da bi bilo lahko slabše. Da je dr. Korošec delal v najboljši veri, to je gotovo. In da je imel pred očmi predvsem slovenski narod, tudi. Vedel je, da je ta varen le, dokler obstoja skupna država s Hrvati in Srbi. Pričakoval sem tudi neke vrste psihološko analizo njegove osebnosti. Članki so v prehudu meri izraz političnega delovanja in življenja velikega pokojnika. To je sicer delno razumljivo, ker je bil Korošec politik, toda končno je bil tudi duhovnik, skratka človek - in o tem pa je na splošno pisarja premalo. Nemogoče je pravilno razumeti in oceniti njegovo delo, če ne poznamo dovolj njegove duše, značaja, nagnjenosti, in šibkih plati. Kako naj sicer razumemo, da ob sebi ni trpel takorekoč nobene osebnosti velikega kalibra, ampak se je zadovoljil s tedaj politično manj pomembnimi osebami. Ali je izraz pretirane osebne skromnosti ali česa drugega, da nam ni zapustil svojih "Spominov"? Kljub mnogim člankom v zborniku in drugod, osebnost dr. Korošca še daleč ni raziskana in pojasnjena.

Uvodni članek je pisal dr. Komar o duhovnem zdravju, ki kaže "Pot iz mrtvila". Ivan Avsenek razpravlja o tretji jugoslovanski petletki. Treba je priznati, da so vobče njegove razlage zanimivo pisane, večje komentirane; moti le, da na splošno vidi predvsem črne strani, dočim se zdi, da svetlih točk včasih sploh ni.

Dr. Tine Debeljak je prispeval osmrtnico svojemu prijatelju pisatelju in pesniku dr. Ivanu Preglju. Dobro ga je poznal in zadel.

Več pa sem pričakoval od dr. Frida Pogačnika ob 20. letnici pristopa Jugoslavije k Trojnemu paktu. To bi mogla biti zelo tehtna zgodovinska razprava, toda na žalost izpade bolj polemična kot ne. Nekateré trditve odn. podatki niso točni ali pa so pomanjkljivi. Nedavno objavljeni Hitlerjev testament n. pr. priznava, da ga je predvsem operacija na Balkanu stala vojno. Ta operacija bi mogla biti krajša, če ne bi bilo jugoslovanske avanture po 6. aprilu. V tej zvezi se torej 27. marec pokaže v drugi luči, čeprav se pučistom tedaj najbrž sanjalo ni, kaj dejansko počno. Odlično pa je, da je pisec objavil zaključek pok. dr. Kuharja po obisku Nemčije, kaj je usojeno slovenskemu narodu. Ker lunatik Hitler ni imel navade držati danih besed, si lahko konkretno predstavljamo, kaj bi se zgodilo z nami, če bi Hitler zmagal v Rusiji. Tistih nekaj tednov, ki ga je zavleklo v rusko zimo, nas je dobredno rešilo kot narod. - Da je, - izven Beograda - po izvršenem puču "v drugih delih države v glavnem vladal mir", lahko piše samo tisti, ki tedaj ni doživljal manifestacij po vsej Sloveniji. Šibka je trditev, da so od naroda izvoljeni predstavniki sklenili pristop k paktu. Parlament za to sploh vprašan ni bil. Praktično smo bili sploh brez njega!

Dr. Pogačnik tudi ne ve, v kakšnem "zosu" se je tedaj nahajala Anglija. Na vojno je bila popolnoma nepripravljena. Njihove Home Guard enote so imele po nekaj zastarelih pušk, večina pa je bila "oborožena" s palicami, na katerih so imeli pritrjeno kakšno šilo, da bodo "bezali" padalce, ki so jih čakali. Le "Molotovih koktajlov" so imeli pripravljene dovolj. Ob takšni mizeriji je bilo torej nemogoče pričakovati kakršnokoli vojaško pomoč od Anglije. To sicer po eni strani krepi tezo, da bi mi morali oštati nevtralni, ker sami nismo bili v stanju voditi lastne vojne; po drugi strani se zdi jugoslovanska žrtev, ki je bila politično naravnost kriminalno neizkoriščena, nujna cena, da smo se kljub groznim žrtvami ohranili kot narod. Zelo pomanjkljiv je prikaz

o umiku iz Dunkirka. Angležem in delu Francozov vendar ni preostajalo drugega, ko pa so jih Nemci odrezali s koridorjem v dolini Somme do obale Kanala, zavzetjem Arrasa in izolacijo Calaisa. Belgijska kapitulacija je potem položaj še poslabšala.

Omenil bi še dr. Kuharjevo potovanje v Nemčijo. Dr. Pogačnik trdi, da je potoval ilegalno. Če me spomin ne vara, kot sem ga poslušal po njegovem povratku, je potoval legalno; Nemci da so mu hoteli demonstrirati moč svoje organizacije in so ugodili prošnji, da so mu pokazali karto-tečni list iz Slovenj Gradca in Jesenic.

Moj vtis je, da je diplomat dr. Pogačnik hotel braniti gotovo politiko, ne pa celo zadevo vsestransko na kar mogoče nepri-stranski način prikazati in jo potem komentirati. Zato razprava nima vrednosti, ki bi jo lahko imela.

Prebrisani Vauhnik vleče Nemce za nos

Pač pa je Janko Hafner dobro orisal polkovnika Vauhnik - obveščevalca. V njem smo res imeli zelo sposobnega vojaškega atašeya tedaj v Berlinu, čigar izsledki pa so bili na žalost pogosto brez haska, ker je nemška špijonaža po nekaj dneh že zvedela, kaj je Vauhnik poročal. Tako dobro kontrašpijonažo smo imeli... Kot sem čul od Vauhnikovih sorodnikov, njegov glavni vir informacij ni bila niti Jutta niti Inge ali Vera, ampak neka nemška filmska igralka. Toda dvoje mi ne gre v račun pri polkovniku Vauhniku: kako je mogel moralno opravičiti, da je bil v službi jugoslovanske vlade kot vojaški ataše, obenem pa da je bil v britanski tajni službi. Po mojem mnenju je to nezdržljivo, pa čeprav so ga Angleži po vojni v Švici več ali manj ignorirali. Je knez Pavle vedel za to Vauhnikovo dvojno službo? Je morda Vauhnik vlekel Angleže za nos? In kako daleč, da tega niso opazili odn. da jim je postal neljub šele zaradi medvojnih dogodkov? Ne znam si razlagati tudi njegovega komentiranja 25. marca: sam mi je leta 1944 pripovedoval, da Angleži niso hoteli 27. marca, ampak da so računali, da je bolje, če Jugoslavija pristopi k Trojnemu paktu, ohrani svojo vojaško silo neokrnjeno, ob ugodnem trenutku pa skoči Nemcem v hrbet in omogoči izkrcanje britanskih čet na jadranski obali. Vsi doslej objavljeni govori, dokumenti in komentarji britanske vojne politike govore prav obratno: Anglija je bila tedaj tako na psu, da bi ji verjetno kakšen puč v Lichtensteinu prišel prav, če bi to moglo ovirati Hitlerjeve načrte. Ali je morda to Vauhnik sklepal ob razgovorih z gotovimi kolegi v Berlinu (ob času puča) ali pa ni pravilno ocenil vojaško političnega položaja Anglije. Da bi dobil namige v tej smeri od britanske tajne službe, je izključeno. Pokojni polk. Vauhnik je bil odličen strokovnjak v svoji stroki, za politiko pa ni imel mnogo smisla, kar kažejo tudi njegova pisma po vojni iz Švice.

Dr. Debeljakovi zaključki o Prešernovi vernosti so točni. Takega mnenja je bil tudi pok. dr. Anton Breznik.

Pavle Rant piše o življenju pok. škofa dr. Rožmana, dr. Jelenc pa je nanizal nekaj osebnih vtisov o velikem pokojniku. Po pravici je zapisano, da se noben slovenski škof ni osebno tako približal svojemu ljudstvu in z njim toliko trpel, kot je škof Rožman.

Še in še bi bilo treba pisati o Zborniku, o zanimivih poročilih iz vseh koncev sveta, a ni prostora. Naj zadostuje, če zaključim: kljub nekaterim spornim člankom je treba 250 strani tega Zbornika toplo pozdraviti, kot važen doprinos svobodnega slovenstva.

D. PLENIČAR

Dr. ANTON KACIN - ŠESTDESETLETNIK

Tri dni pred svojo volilno zmaggo v goriškem občinskem svetu je slavil šestdesetletnico svojega rojstva g. dr. Anton Kacin, ravnatelj slovenskega učiteljskega združenja v Trstu in voditelj primorskih Slovencev iz vrst "Slovenske katoliške skupnosti". Kot soustanovitelj in vodnik goriške Slovenske demokratske zveze je odločen bореc za slovenske pravice. Demokratični Slovenci na Primorskem ga cenijo kot poštenega in lojalnega sodelavca. Bog ga živi!

Zaradi selitve uredništva v juliju mesecu, utegne prihodnja številka iziti en teden pozneje, torej 29. julija. Stalni naslov ostane naprej.

ŠVEDSKI VTISI

V junijski številki je JUGOSLOVEN, glasilo Združenja svobodnih Jugoslovanov na Švedskem, priobčil prevod članka gospe Ruth-Hamrin Thorelove, ki ga je objavila v švedskem ilustriranem tedniku IDUN. Ker je v članku nekaj zanimivih podatkov, ga s prijaznim pristankom urednika g. Milunovića podajamo v izvlečku:

'Tito ima pet dvorcev in tri posebne vlake, v katerih potuje po Jugoslaviji. Dasi je to razkošje, ki je nasprotje jugoslovanskemu siromaštvu, je vendar bolje biti Jugoslovan kot pa na primer Poljak, so izjavili študentje iz Ljubljane, ko so me povabili na čaj. Čeprav jih nisem odprto vprašala, kaj na splošno mislijo o režimu, sem dobila vtis, da so do njega razpoloženi opozicionalno, toda z gotovo rezervo. Nekaj jih je kar odkrito izjavilo, da ne bodo nikdar vstopili v komunistično zvezo študentov, pa čeprav jim ta nudi toliko privilegijev. Prokomunistično nastrojeni študentje imajo namreč prednost pri štipendijah, domačih ali tujih; ko dokončajo študije, seveda dobe boljše plače. Tako ni mogoče, da bi diplomirani jurist dobil mesto odvetnika, ki je boljše plačani posel, če ni komunist. Zato je prisiljen misliti najprej o svoji bodočnosti. Toda kljub temu in kljub podobnim težavam je mogoče opaziti, da ima Titova oblast nekaj veljave pri mladini, ker se ta boji Rusov in ker jih sovraži.'

Gospa Thorelova je bila zelo navdušena nad novo palačo slovenske Ljudske skupščine, pa čeprav je vse skupaj v veliki meri le kulisa, saj v njej ni mogoče govoriti svobodno. Pred univerzo pa so naleteli na študenta, ki stanuje v študentskem domu in se hrani v študentski mizici. Od štipendije potroši nad polovico za hrano, ki pa da je zanič. Tako mu ne preostane drugega, kot da ima še nek poseben dohodek: med drugim je bil preko nedelje tudi prometni stražnik.

'Očividno je pomanjkljivo znanje tujih jezikov pri študentih v veliki meri vzrok, da tako malo vedo o življenju v tujini. Ne bom rekla, da oblasti namerno ovirajo v šolah učenje tujih jezikov. Toda gotovo je, da režim lahko brez tveganja dovoli Jugoslovanom, da poslušajo tuje radijske postaje in bero tuje časopise, saj večina mladine ne obvlada niti en tuji jezik, niti nemškega ne.

Zanimalo me je, kateri veri pripadajo omladinci. "Pa res, kaj pa smo?" - se je obrnilo neko dekletko k prijatelju. "Gotovo smo katoličani, a ne?" - Seveda so bili katoličani.

Za Slovence na severu so vsi na jugu - Srbi, Hrvati in ostali - kot neko težko breme, vsaj v ekonomskem pogledu. Zanje se morajo ti na severu žrtvovati, kar jih stane mnogo denarja, moči in dela. Sicer bi jim bilo mnogo boljše. "Naši južni bratje", je posmehljiv naziv za ta del naroda, te črne ovce v tej jugoslovanski skupnosti. Ko smo zgodaj nekega dne sedeli v postajni restavraciji in čakali na vlak, je bila tam tudi skupina južnjakov, od slivovke malo že pijanih, ki so prepevali vesele narodne melodije, čeprav je bila komaj devet ura. Slovenci so se držali ob strani kot da bi bili ti južni bratje kakšni zamorci. In v tej restavraciji sem prvič občutila strah pred glasnim govorjenjem o režimu. Medtem ko smo razgovarjali o načinu, kako se država podeli posestev drugega za drugim, kakor hitro kak lastnik umre, in kako je dedno pravo postavljeno na glavo, je k naši mizi prisedel neznan gospod. Takoj smo prešli na razgovor o poplavih na jugu.

V Jugoslaviji ni tako slabo, da bi prišlo do revolucije, toda tudi ni tako dobro, da ne bi bilo nezadovoljstva. Izjave študentov o Titovem režimu so se skoro v vsem skladale z izjavami ostalih rojakov.

Vsako diktaturo spremlja najhujše: da namreč ljudje izgube občutek za spremembo. To se končno niti ne obnese. Tako je najbolje osredotočiti vse svoje sile na osebno bodočnost. Pojav zmigavanja z rameni ni niti najmanj nevsakdanji pojav v današnji Jugoslaviji. To pa gotovo ni ohrabrujoče in me sili k razmišljanju,' je končala svoj dopis gospa Thorelova.

RAZGLEDI

KRIZA SRBSKE EMIGRACIJE: G.Stevan Trivunac, znani podpredsednik ameriško-kanadskega Srbskega narodnega odbora in voditelj ene od dveh "pravih" Narodnih radikalnih strank v emigraciji, objavlja vrsto član- kov v **Šikaški SLOBODI**, v kateri z ognjevitimi besedami pojasnjuje zgo- dovino Jugoslavije, srbske probleme v njenem okviru in probleme srbske emigracije. Trenutno je g.Trivunac najnovejša zvezda na nebu ameriško -kanadskih izseljencev. V enem od teh člankov, objavljenem v SLOBODI 1.maja letos, se g.Trivunac pritožuje nad "krizo narodnega vodstva v današnji emigraciji", in pravi med ostalim: "Ta kriza narodnega vod- stva je najbolj prizadela nas Srbe. To se je najbolj videlo v onih prevratnih dneh, pred in za časa zavezniških zmag, a vidi se tudi še danes, tako doma kot tudi v emigraciji. Vsi naši partnerji iz skupne države so vedeli in vedo v glavnem, kaj hočejo. Ne smete se varati nad njihovo navidezno razdvojenostjo. Na primer: tako Slovincem-Jugoslova- nom kot Slovincem-separatistom je osnovna skrb, edina skrb - edinost Slovencev in kar najbolj ugodno mesto Slovenije tako v Jugoslaviji a- li v kakšni širši kombinaciji. Tako hrvaški komunisti kot tudi HSS so složno reševali preluknjani čoln hrvaške narodne bodočnosti, da se ne bi potopil v ubijalskem morju ustaških grehov... Samo naše srbsko vodstvo, tako pravo kot lažno, stvarno in umetno, je popolnoma razoča- ralo. Srbi iz emigrantske vlade so ali stekli v Titovo vlado ali pa so si - če so ostali v emigraciji - takoj nadeli tako jugoslovansko etiketo, da je ta onemogočala celo najnedolžnejše srbsko politično taktiziranje. Vse do lanskega Drugega vsesrbskega kongresa so propadli vsi poskusi, da se srbski narodni politiki omogoči odgovarjajoči poli- tični instrument. Ko je bil ustvarjen Srbski narodni odbor, je neki slovenski kameleon (to se verjetno nanaša name; moja opomba) upraviče- no trdil, da se bodo sami Srbi pobrigali, da ga razbijejo... Obširneje smo že pisali o "apelu" cveta srbskega defetizma, da se ne bomo dolgo zadrževali na isti temi. Medtem ko vsi ostali hočejo ali nočejo Jugo- slavijo le kot Slovenci, Hrvati, muslimani, Macedonci itd, edino ti naši srbski defetisti delajo to preko nekakšne jugoslovanske skupnosti, v kateri ni in ne bo drugih Jugoslovanov razen njih samih..."

"SRBSKA SEKCIJA": Kot sem zvedel, bo tekom tega meseca začela De- mokratska zajednica Jugoslavije, o kateri se je že pisalo v KT, z usta- navljanjem "Srbske sekcije demokratske skupnosti Jugoslavije", v kate- ro bodo, kot predvidevam, vstopili vsi oni, ki so podpisali znani "apel" srbski emigraciji. Če je ta moja informacija točna, potem se bojim, da bo ustanovitev takšne "srbske sekcije" v DZJ pomenila "za- četek konca" te organizacije. Neverjetno se mi zdi, da pričakujejo go- spoje iz Pariza, da bodo našli odgovarjajoče ekipe Slovencev in Hr- vatoev, kaj pa šele Macedoncev in muslimanov, ki bi hoteli ustanoviti nekakšne svoje "sekcije" v okviru te DZJ. Na žalost se ponavlja stara pesem; vsaj tak vtis dobivam. Kdorkoli je sledil emigrantski "politi- ki" poslednjih petnajstih let, se bo spomnil precejšnjega števila "ju- goslovanskih" odborov, zvez itd, katere so ustanovili Srbi, ki so po- tem pričakovali od emigracije drugih narodnosti, da si ustanove podob- na telesa. Vse to se je končavalo z neuspehom. Mar naj gre tudi DZJ po isti poti, pa čeprav ima mnogo pozitivnih stvari na papirju? Ali mar demokratskim Srbom, ki so za Jugoslavijo, še ni jasno, (ko že ni jasno gotovim vodilnim slovenskim in hrvaškim emigrantom,) da potrebu- je demokratična Jugoslavija politični sistem, ki ne sme biti osnovan na nacionalni ali verski delitvi? Danes je idealna prilika v emigraci- ji, da se ustanove jedra bodočih jugoslovanskih demokratičnih strank - namesto anahronizma, ki ga predstavljajo ostanki starih srbskih, hr- vaških, slovenskih in drugih strank v emigraciji!

"SRBSKI FAŠISTI": Srbski emigranti imajo dokaj močno organizaci- jo z imenom "Srbski kulturni klub 'Sveti Sava'" (prej se je imenoval "Dušan Silni"), ki izdaja list "Srpska Borba". Klubu načeljuje dr.Slo- bodan Drašković. Nedavno se je njegovo ime pojavilo tudi v ameriškem

tisku v zvezi z organizacijo "John Birch Society", ki je "protikomunistično" in ki noče samo slediti pokojnemu senatorju McCarthyju ampak ga hoče s svojim "antikomunizmom" celo nadkriliti. To društvo, ki ga je osnoval neki tovarnar bombonov, je odkrilo, da so Eisenhower, Truman, Roosevelt in mnogi slični dejansko komunistični agenti. GLAS KANADSKIH SRBOV, katerega urednik je g.R.L.Knežević, je 1. maja letos prinesel dolg članek pod naslovom "Društvo za 'borbo proti komunizmu' ali kaj drugega?" Tu našteva številne izjave demokratičnih Amerikancev o tem društvu in nekje piše: "...ko se je zvedelo, da je komandant neke ameriške divizije v Evropi, general Walker, v okviru pouka za svoje vojake organiziral vrsto predavanj članov društva Birch in širil njihove 'protikomunistične brošure', je predsednik Kennedy takoj ukazal, da se general Walker odstavi in proti njemu uvede preiskava. Eden vzrokov odpusta je bil, ker je dovolil, da je njegovim vojakom govoril tudi vplivni član društva Birch dr.Slobodan Drašković, 'vodja neke ekstremno totalitarne in antidemokratske grupe jugoslovanskih emigrantov'. Značilno je, da se med vodilnimi člani tega društva nahaja Slobodan Drašković. Mi, ki vemo, kakšno škodo za enotnost naše emigracije so povzročile njegove metode in mišljenje, si lahko predstavljamo, v kakšni smeri se razvija njegova aktivnost na širšem planu z ljudmi iste mentalitete", piše GKS. Neki ameriški senator je ljudi tega društva takole označil: "To so popačeni, brezumni, bolni ljudje, ki v vsakomur okoli sebe vidijo komunistične zarotnike, ki nimajo zaupanja v Ameriko in ki so prestrašeni nad njo."

Prva leta emigracije so se premnogi emigranti označevali kot "antikomunisti", dokler niso spoznali, da to ni nič važno, ako niso demokrati. Še danes včasih naletim na uporabo izraza "antikomunizem", zlasti v listih HRVATSKA ZORA in SRPSKI VIDICI, kadar označujejo emigracijo, ki bi morala biti "demokratična". Škoda.

VEKOSLAV FARKAŠ

KRANJ PRED CELJEM

Če bo prebivalstvo Jugoslavije tudi v naprej tako naraščalo kot nakazujejo poslednja ljudska štetja, bo v državi okoli leta 1970. že dvajset milijonov državljanov. Ob zadnjem ljudskem štetju jih je bilo 18,512.805 (Maroc 1951), pred trinajstimi leti (1948) pa 15,841.566.

Kar zadeva Slovenijo ima ta zdaj 1,584.368 prebivalcev, dočim jih je imela leta 1948. le 1,439.800. V predzadnjem ljudskem štetju l. 1953. je bilo naštetih 1,504.427 prebivalcev. Toda po zadnjih znanih komentarjih prav ta številka popolnoma ne drži; tako tudi ni zanesljiva trditev, da letos šteto prebivalstvo Slovenije izkazuje v celi Jugoslaviji najnižji letni prirastek (statistično 6,6% v primerjavi z 8,9% letno na tisoč prebivalcev za dobo 1948-53). Čisto možno je, da ima najnižji prirastek Hrvatska (letos 6,7% proti 8,2% za dobo 1948-53). Kaj se je namreč zgodilo? Ob štetju 1953. koprsko področje še ni bilo priključeno k Sloveniji. Ko je do tega prišlo tri leta pozneje in so tam popisali prebivalstvo, je bilo ugotovljeno, da se je precej Slovencev iz matične Slovenije preselilo v tistih treh letih (1953-56) na Koprsko in da so bili tako šteti dvakrat. Tako je bilo dejansko število prebivalcev Slovenije ob predzadnjem štetju nekaj nižje, pa je zato temu odgovarjajoči povprečni letni prirastek vsekakor višji, kakor pa ga kažejo statistične tabele. A ker očitno leta 1956. ob štetju na Koprskem niso bili dovolj skrbni, dejansko ne bo nikdar mogoče ugotoviti, kaj je točnega na celi stvari.

Če štejemo število prebivalstva velikih mest (brez priključenih obmestnih vasi), je Beograd prvi (587.889), Zagreb drugi (427.319), Skopje tretje (161.983), Sarajevo četrto (142.423) in Ljubljana peta (133.386). Kot mestna občina (s priključenimi obrobniimi vasi) pa je Ljubljana n. tretjem mestu (196.800). Brez okolica, zgolj kot mesta, si v Sloveniji sledijo: Maribor (82.387), Kranj (21.355), Celje (16.487), Trbovlje (15.869), Jesenice (15.637), Koper (7960), Izola (7406), Ptuj (7367), Novo mesto (6844), Murska Sobota (6562), Idrija (6024) in Hrastnik (5998). (ds)

LJUBO SIRC:

OBSOJEN NA SMRT

(Po angleškem izvirniku priredili sodelavci KLICA TRIGLAVA)

Med vojno se je Ljubo Sirc pridružil Pravdi, odporniški skupini dr. Nagodeta, nato pa je bil eno leto pri partizanih. Po vojni je za nekaj časa dobil službo pri Tanjugu, ves čas pa je z dr. Nagodetom in prijatelji iskal stikov z zavezniki v tujini in z opozicijo v Beogradu in Zagrebu.

NEURADNA OPOZICIJA

Kmalu po Novem letu 1946. je zapustil Ljubljano prvi povojni britanski podkonzul, s katerim sva se časa njegovega službovanja v Ljubljani postala prava prijatelja. Sklenil sem, da z njegovim naslednikom ne bom navezal stikov, ker se je jasno pokazalo, da take zveze komunistom niso všeč. Tudi prijatelji dr. Nagodeta z mojimi razgovori niso bili povsem zadovoljni in so določili, naj v bodoče vzdržuje stike prof. Hribar. Ta je izročil novemu Angležu nekaj poročil o kulturnem stanju in o zaporih pod komunisti ter ga je prosil, naj posreduje naše pismo dr. A. Kuharju v London. Ne vem, ali je to pismo kdaj doseglo dr. Kuharja, ker odgovora nismo dobili.

Toda kmalu me je postalo sram, da se izogibljem novega konzula. Družabni stiki nikomur ne morejo škodovati, sem si mislil. Povabljen sem bil na kosilo in kasneje sem Angleža večkrat obiskoval. Pri njem sem spoznal Tatjano, ki je bila tajnica tiskovnega atašeja, in prof. Furlana in njegovo soprogo. Večkrat smo bili pri konzulu na čaju in se pogovarjali o vsem mogočem, še najmanj o politiki. Igrali smo karte in konzul nam je pripovedoval o svojih prejšnjih službenih mestih na Japonskem, na Javi in v Afriki.

Koncem marca sem spet potoval v Beograd in sem izrabil priložnost za daljši pogovor z prof. Dragoljubom Jovanovićem. Njegovi pogledi na politični položaj se niso spremenili; po njegovem je bila Kmečka stranka še močnejša kot preje, ker da je zaradi svoje delavnosti pridobila podporo večine Srbov, ki so preje pripadali k Grolovi Demokratični stranki. Prof. Jovanović mi je bral nekaj izvlečkov iz svoje programatske knjige "Nove ideje", ki je prvič izšla pod diktaturo kralja Aleksandra in je bila takrat zaplenjena. Po dolgem prizadevanju je zdaj od komunistov dobil dovoljenje, da jo ponatisne. Prof. Jovanović mi je tudi preskrbel vstopnico za zvezno ljudsko skupščino. Pričakovali smo Titov govor, a smo namesto tega opazovali navaden delavni dan v skupščini. Na dnevnem redu je bil zakon, ki je raztegnil obvezno vojaško službo na dve, tri, ali štiri leta. Nek poslanec je priporočal zakon kot eno od velikih pridobitev naših narodov. Ko je eden od Jovanovićevih poslancev pripomnil, naj bi zakon določal podporo za družine tistih, ki služijo vojsko, se je ogorčeno dvignil poslanec v generalski uniformi in v srditem govoru označil za izdajalce vse, ki dvomijo v ukrepe ljudske oblasti. Zakon je bil soglasno sprejet. Iz skupščine sem odhajal potrta zaradi norčevanja iz demokratičnih postopkov, kateremu sem prisostvoval, pa tudi zaradi tega, ker se mi je obetalo, da bom moral služiti še eno leto v vojski kljub temu, da sem bil pri partizanih. Oficirji so bili vsi zagrizeni komunisti in služba pod njihovim poveljstvom je bila neznosna za vsakogar z normalno inteligenco.

V Beogradu sem se sestal tudi z ministrom Snojem, ki je bil izvlečen v Dom narodov na listi OF. Povedal mi je, da prof. Jovanović organizira parlamentarno opozicijo in da med Zagrebom in Beogradom potekajo pogovori o skupni akciji. Ko sem se vračal z vlakom v Ljubljano, sem do Zagreba potoval z dekletom, ki mi je povedala, da študira glazbo in da so ji brata ustrelili komunisti v Splitu. Kdo ve, če dekleta ni bila agent Ozne in je poskušala izvleči iz mene pogubne izjave. Tiste dni nikdar nisi vedel, kdo se zanima zate.

Proslava prvega maja 1946. je pokazala, da so bili komunisti še vedno v modi. Sprevod v Ljubljani je bil dolg in ljudje so bili očitno navdušeni. A vendar si v kolonah manifestantov opazil aktiviste, ki so z listkov brali gesla in vodili kričanje. Zahteva po Trstu je bila med glavnimi propagandnimi gesli tistega časa. Zapadne zaveznike so napadali kot imperialiste. V sprevodu so tudi vozili kletko z možem, ki je imel dolgo brado in je bil oblečen v predvojno jugoslovansko vojaško uniformo. Predstavljal naj bi generala Mihailovića. Kmalu po tem so v Beogradu priredili proces proti Mihailoviću, ki se je zdel popolnoma skrušen in me je razočaral. Dober vtis je napravil Laza Marković, ki je bil sojen ob istem času. Niti sanjalo se mi ni ob tistem času, da bom kmalu sam vedel, kako težko je biti junak pred komunističnim sodiščem.

V maju sem potoval v Zagreb, da bi navezal stike s hrvaško opozicijo, kot je predlagal minister Snoj. Pri dr. Jančikoviću sem zvedel, da so prav takrat poslali v Ljubljano osnutek skupne izjave. Podpisali naj bi jo jugoslovanski opozicijski voditelji in naj bi zahtevali svobodne volitve na podlagi sporazuma med Titom in Šubašićem. Dr. Jančiković me je poslal k bivšemu ministru Šuteju, ki je v dolgem pogovoru izrazil precej optimizma in upanje, da bo predlagana izjava imela velik odmev. Kak teden kasneje sem se vrnil v Zagreb in obvestil dr. Šuteja, da so g. Snoj, prof. Furlan in drugi pripravljani podpisati predloženo izjavo. "Zdaj je vse odvisno od Beograda", je rekel dr. Šutej. Ob odhodu me je posvaril, da ga policija nadzoruje; a nisem opazil, da bi kdo pazil na njegovo stanovanje.

Angleži ne morejo pomagati

Odkar sem izgubil službo pri Tanjugu, nisem imel redne zaposlitve. Prof. Furlan je bil dekan pravne fakultete v Ljubljani in ko je bilo razpisanih nekaj asistentov, sem ga vprašal, ali imam kake izgleda, da bi bil nastavljen. Prof. Furlan mi je svetoval, naj poskusim, a da naj nikakor ne omenim njegovega imena. Napregel sem svojega strica, da je posredoval zame pri Josipu Vidmarju, takratnem predsedniku Prezidijske ljudske skupščine Ljudske Republike Slovenije. Ta je takoj rekel: "Upam, da fant nima stikov s prof. Furlanom". Tudi to posredovanje ni pomagalo. Fakulteta je odbila baš tiste prosilce, katere je vsiljevalo ministrstvo prosvete. Nekaj časa nihče ni bil nastavljen. Nato pa so dobili službo komunistični izbranci.

Koncem avgusta 1946 je bilo nad Gorenjsko sestreljeno ameriško letalo na poletu od Dunaja do Vidma v Italiji. Kako je zašlo nad jugoslovansko ozemlje, ni bilo povsem jasno, a titovske obdolžitve, da je letalo vohunilo, so bile nesmisel. Z dr. Nagodetom in ostalimi smo razpravljali o tem dogodku in smo napisali pismo angleškemu veleposlaništvu v Beogradu, v katerem smo opozarjali, da jugoslovansko ljudstvo ne more biti odgovorno za početje komunistične klike, ki si je prisvojila oblast. Dr. Nagode je odnesel pismo na britanski konzulat v Ljubljani, kjer so mu obljubili, da ga bodo poslali v Beograd z uradnim kurirjem. Pomočnik konzula mi je takrat rekel: "Nihče ne more za vas nič storiti, dokler sami kaj ne podvzamete". Pismo, ki smo ga takrat poslali, se zdaj nahaja v arhivu Vrhovnega sodišča Slovenije.

Pozno poletu 1946 so v Ljubljani priredili veliko sojenje domobranskim voditeljem, katere so Angleži vrnili s Koroške. Na tem procesu se je odlikoval bivši šef ljubljanske policije dr. Hacin, ki se je očitno zavedal, da mu vislice ne uidejo. Presenetil je vse, vključno javnega tožilca, "Kaj pa naši fantje, katere ste vi komunisti pobili po vojni?" mu je zabelil, predno ga je tožilec mogel ustaviti. S svojim pogumom je dr. Hacin pridobil ugled pri mnogih, ki niso bili za domobranci in ki se niso strinjali s Hacinovim početjem med vojno.

Za tisto jesen so naznanili volitve v ljudske skupščine šestih zveznih republik. Nekateri prijatelji v Ljubljani so mislili, da je to prava prilika, da opozicija pride na dan. Drugi pa niso bili taki optimisti. Takrat sem bil že prepričan, da komunisti nikdar ne bodo dovolili komu drugemu, da se uveljavi. Koncem avgusta sem potoval v Zagreb, da se pogovorim z dr. Šutejem. Tokrat ni bilo nobenega dvoma, da ga policija nadzoruje. Pred hišo je stal avto s štirimi agenti, peti pa je

hodil po pločniku gori in doli. Obiskovalcem niso branili vstopa, toda čim je dr. Šutej stopil iz hiše, mu je sledil cel oddelek agentov, eden peš, drugi pa v avtomobilu. Dr. Šutej ni niti najmanj dvomil, da bodo komunisti dovolili kandidirati samo svojim izvoljencem. Kljub temu še ni obupal. Mislil je, da je finančni položaj obupeh, in da bodo morali komunisti zato paziti, kaj delajo.

Stiki z emigracijo

Na volitvah smo imeli običajno 98 % večino. Navdušenja je bilo mnogo manj kot pred enim letom. Ljudje so se počasi neveličali komunističnega režima. Celo tisti, ki so med vojno podpirali OF in so se kasneje navduševali nad družbenimi reformami, so zdaj opazili, da ni vse zlato, kar se sveti. Obenem se je vseh pollašal občutek, da ni mogoče nič storiti in da se Zapad ne briga za nas. V takem razpoloženju sem rekega oktobrskega večera dr. Nagodeta, ki me je pozdravil z veseljem: "Pa smo le uspeli!" Pokazal mi je pismo, katerega je ga. Hočevarjeva, članica nekdanje "Ženske skupine v OF", dobila s Koroške od nekoga, ki se je podpisal kapetan Drčar. Dr. Nagode mi je povedal, da je to bivši domobranski častnik, a "eden od domoljubov". Pisal je, da ne more odgovoriti na vsa naša vprašanja, a da nam bo posredoval zvezo z nekom drugim. Zagotavljal nam je, da Zapad ni opustil borbe proti komunizmu.

Tiste dni sem dobil poziv k vojakom, a mi je po dolgem prizadevanju uspelo, da so zaradi mojega partizanstva poziv odgodili, dokler ne dokončam študija. Nekdo je zame posredoval pri dr. Joži Bričetu, da bi me sprejeli v diplomatsko službo, toda Bričej mu je dal vedeti, da ta služba ni za prijatelje britanskega konzula. Prijatelj mi je zato namignil, da bi lahko popravil slabi vtis, če bi svoje stike s konzulom postavil na "legalno" osnovo. Najprej sem o tem povedal konzulu, nato pa sem se zglasil pri Čošu, ki je bil načelnik kabineta ministra za notranje zadeve Borisa Kraigherja. Ko sem mu razložil, kaj so mi svetovali, me je ledeno zvrnil: "Nimam pojma, o čem govoriš. Pri nas je vsak svoboden v stikih s tujci in v tvojih obiskih pri konzulu gotovo ni nič nezakonitega". S tem sem se popolnoma strinjal in se takoj odšel za nekaj dni v Planico s konzulom in drugimi tujimi prijatelji.

Okrog Novega leta 1947. mi je pokazal dr. Nagode cel šop pisem iz Avstrije. Kapetan Drčar je preskrbel ge. Hočevarjevi zvezo s podpolkovnikom Glušičem, ki je menda načeljeval "Narodnemu odboru" v Salzburgu. Ppolk. Glušič je bil eden od častnikov jugoslovanske vojske katere je Gestapo zaprl 28. junija 1944. in jih poslal v Dachau. Ppolk. Glušič nam je v pismih zagotavljal, da nas Zapad ni pozabil. Priložil nam je svoja zamisel nove jugoslovanske ustave, kjer je bilo veliko govora o tem, katera ministrstva naj ostanejo osrednji vladi in kako naj bo vojska razdeljena na narodne enote. Priložil je tudi listo vprašanj o vojaških zadevah, na katera naj bi mu preskrbeli odgovore.

Nekaj dni sem hranil te papirje pri sebi. Zdeli so se mi enostranski in celo naivni ter prav gotovo niso izpolnili naših pričakovanj. Niti najmanjšega namena nismo imeli, da bi se šli vohune. Za trenutek me je obšla zla slutnja, da se mi obeta ječa. Zveze med ppolk. Glušičem in go. Hočevarjevo so se kasneje poslabšale. Povedala nam je, da je sel zelo nereden in da se zdi nezanesljiv. Dr. Nagode se je posvetoval s prof. Kavčnikom in mano in vsi smo bili mnenja, da bo najbolje, če prekinemo zvezo. Nisem slišal, da bi kasneje še kdaj dobili pošto iz Avstrije.

Spomladi 1947 je zvezna skupščina izglasovala prvi petletni plan. Prof. Jovanović je plan ostro napadel in je silno razjezil Borisa Kidriča, ki mu je odgovarjal v skupščini. Na ljubljanski univerzi so se komunisti nekako ob istem času odločili, da se znebe profesorjev, ki jim niso bili všeč. Na pravni fakulteti sta jim bila posebno na poti profesorja Pitamic in Ogris, ki sta oba bila strokovnjaka na svojih področjih. Prof. Furlana so komunistične spletke silno dražile. Ko sva se sprehajala v Tivoliju, mi je jezno rekel: "Sramota, da ne morejo počakati, da se stara moža sama umaketa v pokoj. O tem bom obvestil britanskega konzula. Tudi Vi mu povejte, saj ga boste najbrž obiskali pred mano. Svet mora vedeti, kaj se dogaja pri nas"

Prav takrat sem opazil predsednika Josipa Vidmarja, ki je prihajal za nama. Prepozno je bilo, da bi posvaril prof. Furlana, ki je zabavljajal čez komuniste, tako da ga je Vidmar moral slišati. Moža ste se dobro poznala. Pozdravila sta se in prof. Furlan me je predstavil Vidmarju.

"Tako, tako," je rekel Vidmar, "samomorilni kandidati vlečejo tudi druge v smrt."

To se mi je zdela čudna pripomba, a nisem si je gnal k srcu.

PRIHODNJIČ: V krempljih OZNE

Pisma uredniku

SRBŠČINA V SLOVENIJI: G. urednik! Uporabljanje srbskih izrazov in okrajšav, ki ga je pred časom omenjal Vaš tržaški so delavec, pač ne kaže toliko slovensko ponižno naravo kot duševno leno bo. Če je tuj izraz pri roki, zakaj bi se trudil iskati domačega slovenskega? Primerov najdete tudi v Vašem listu. Tako je navajal g. Kravanja cele odstavke ameriške ustave v angleščini, dr. Agneletto je pisal o "fratelanci", dr. Sirc je uporabljal "common sense", g. Mauser je opisoval "Slum" (pri tem se vprašujem, ali izgovarjamo to besedo v slovenščini z glasom U ali A ali z zamolklim A), g. Stanič pa uporablja glagol "usvojiti" v srbskem pomenu (sprejeti), namesto v slovenskem (prilastiti si, asimilirati). V drugih listih je pa še huje! Vse to pač ni ponižnost, temveč je bolj podobno intelektualni nadutosti, ker bi moral biti vešč treh ali štirih jezikov, da bi lahko gladko bral slovenščino.

M.T.

ČASNIKARSKA ETIKA: G. urednik! V predzadnji številki ste tožili nad grobostjo, ki jo je zagrešila argentinska SVOBODNA SLOVENIJA v pogledu poročila v Vašem listu. Spomnim se, kako sta pred mnogimi leti obstojali kar dve organizaciji svobodnih slovenskih časnikarjev. Ker je tedaj šlo zgolj za to, katera politična skupina bo imela organizacijo v rokah, ni od vsega ostalo nič. Toda Svoboda in Slovenija pa bi precej pridobili, če bi se naši časnikarji - brez vsake politike - vsaj zedinili na tem, kaj pomeni etika v časnikarstvu. Potem tudi taka grobost v SVOB. SLOVENIJI ne bi bila možna, ne da bi jo obsodil ves svobodni slovenski tisk.

M.K.

Obračunsko poročilo SOCIALNEGA SKLADA za leto 1960.

DOHODKI	£	s	d	£	s	d	IZDATKI
Prenos iz leta 1959.	8	14	1	19	13	9	Nakazila pomoči
Darila	33	10	0		10	3	Poštnina, takse
Prenosi (gl. izdatke)	2	18	2	2	18	2	Prenosi (gl. dohodke)
				22	0	1	Stanje 31. XII. 1960
	45	2	3	45	2	3	

V teku januarja in februarja 1961. je bila nakazana naslednja pomoč:

Špital, Avstrija: J.D. Sch	118	Dunaj, Avstrija: F.V. Sch	118
M.S.	118		
G.K.	70	Gradec, Avstrija: J.Š.	118
I.K.	118		
M.M.	118	München, Nemčija: J.D. IM	30
N.S.	354		

Za SOCIALNI SKLAD sta darovala: g. Štefan Kuhar £ 1, Neimenovani 14/-
Prisrčna hvala!

PREJELI SMO IN ZAHVALIMO: "Pod oknom", gramofonska plošča 17 pesmi
Pevskega zbora "Korotan", Cleveland, U.S.A.

OD MESECA DO MESECA

Tito je praznoval svoj 69. rojstni dan. "ot običajno ob tej priliki je bila organi zirana mladinska štafeta, ki je preromala vse republike in končala na vojaškem stadionu v Beogradu, kjer je Tito prejel re= lejno palico s pozdravi in čestitkami.

V Tirani se je vršil proces proti desetim osebam, ki so bile obtožene, da so sku paj z Jugoslavijo, Grčijo in ZDA skušale zvreči z oblasti Hodžin režim v Albaniji. Štirje obtoženci so bili obsojeni na smrt in ustreljeni.

Obtožbe proti Jugoslaviji so za Albanci ponovili še Kitajci in Bolgari. Sekretariat za zunanje zadeve je ostro protestiral pri Bolgarih, a kasneje jih je obsodil tudi Ti to v svojem govoru v Boru, kjer je spustil v obrat novo peč za bakreno rudo in tovar= no žveplene kisline. Zagotovil je, da ne more biti govora o dveh različnih politikah v odnosih med Jugoslavijo in drugimi socia= lističnimi odn. komunističnimi deželami: državni in ideološki. Medtem ko vzhodni blok stalno ponavlja, da je možno sodelova= ti z Jugoslavijo na državni podlagi kljub ideološkim razlikam, kar pomeni, da je mož= no po eni strani razvijati trgovske, kultur ne in druge odnose, a po drugi strani vodi= ti prepire na ideološkem področju, je Tito pribil, da je jugosl. politika, tako državna kot ideološka, ena in ista in da so zato vzhodnoevropski komunistični napadi na Ju= goslavijo nezdružljivi z normalnimi državni mi odnosi. Govoreč o "pritisku" na Jugosla= vijo s strani Vzhoda, je Tito dejal, da si bodo vzhodni komunisti preje razbili svoje glave kot pa jim bo uspelo razbiti jugoslo= vanske.

V svojem govoru v Kruševcu je Tito po= zdravil sestanek med Hruščovom in Kennedy= jem in dejal, da bi do tega moralo že zdav naj priti.

Ob priliki obiska Hruščova Bratislavi, kamor je prispel iz Moskve na poti za Dunaj, da se sestane s Kennedyjem, je bil prirejen sprejem, na katerega so - kot je Tito rekel v Boru - povabili vse "i imperialiste i ka= pitaliste" samo jugoslovanskega veleposlani ka ne.

Zunanji minister Koča Popović je bil na obisku v Holandiji, kjer je vrnil obisk ho landskemu zun. ministru. Nato je šel v Kairo na sestanek iniciativnega odbora neoprede= ljenih dežel, ki je pripravil spored sestan ka voditeljev teh dežel, ki se bo vršil v Jugoslaviji 1. septembra. Izbira mesta kon= ference je bila med Kairom, Havano in Beo= gradom. Dejstvo, da je bil izbran Beograd, predstavlja zaušnico vzhodnim komunistom,

ki so vseskozi trdili, da Jugoslavija ni= ma nobenega vpliva na neopredeljene dežele.

Koči Popoviću bo koncem junija vrnil obisk italijanski zun. minister Segni. Med= tem pa je Italijo obiskala jugosl. parla= mentarna delegacija, ki je vrnila obisk italijanskim parlamentarcem. Jugoslavijo sta tudi obiskali parlamentarni delegaciji Finske in Bolivije. Bolivija je tudi po= vabila Tita, da jo obiše - enako kot Bra zilija. Za avgust pa je napovedan Titov obisk Sudanu. - Sredi junija sta bila v Jugoslaviji indonezijski predsednik Sukar no in mališki predsednik Keita. - Edvard Kardelj je bil na privatnem obisku v An= gliji, kjer se je sestel z Macmillanom. Moma Marković je enako obiskal Anglijo in vrnil obisk angl. ministru za zdravje. Lidija Šentjerc in Boris Kraigher pa sta bila na razgovorih na Švedskem kar se ti če trgovine in socialne politike. Dele= gacija jugosl. ljudske mladine je vodila v Rimu razgovore s predstavniki italijan ske komunistične in socialistične mladine.

Avstrijski zunanji minister Kreisky je vodil razgovore z dr. Inzkom, predsed= nikom Narodnega Sveta Koroških Slovencev, in dr. Zwitterjem, predsednikom zveze slo venskih organizacij na Koroškem, o pro= blemih slovenske manjšine. Razgovori so se vršili po polomu razgovorov s Segni= jem o avstrijski manjšini v Italiji.

Obe slovenski organizaciji na Koroškem sta poslali avstrijskemu notranjemu mini stru spomenico, v katerem sta se pritoži li čez pritisk, ki so ga avstrijske obla sti in posamezniki izvajali za časa popi sa prebivalstva 21. marca t.l. V Spomenici so navedeni konkretni primeri kršenja za koma, da bi poneverili podatke o številu slovensko govorečega prebivalstva. Obe organizaciji sta poudarili, da ne bosta priznali izida popisa kot osnovo za ure= ditev manjšinjskih problemov.

NEW YORK TIMES je poročal med drugim, da je priča Arnon izjavil na procesu pro ti Eichmanu, da je Andrija Artuković od= govoren poleg drugega tudi za umor 40 ju dovskih otrok, katerim ni dovolil izseli tev v Palestino. Artuković je enako kot Eichman trgoval z judovskimi življenji in Arnon, ki je bil takrat tajnik judov= ske zajednice v Zagrebu, je bil izpuščen iz zapora šele, ko je nek ameriški odbor plačal zanj veliko vsoto denarja.

Naše makedonske prijatelje bo verjetno zanimalo, da so makedonske begunce iz e=

gejske Makedonije, ki so po propadli komunistični gverili v severni Grčiji pobegnili v komunistične dežele in se naselili na Poljskem, sedaj nasilno preselili v Bolgarijo. Na Poljskem se jim je godilo še precej dobro. Imeli so svoje šole in knjige natisnjene na makedonskem jeziku (istem kot v Skopju) in uživali dokajšnjo kulturno svobodo. To pa ni šlo v račun grški in bolgarski kompartiji, ki sta končno dosegli, da so sedaj te Makedonce poslali v Bolgarijo. Kam so jih poslali, ni znano, toda malo je verjetno, da so jih poslali v pirinsko Makedonijo, kjer Bolgari ponovno izvajajo velik pritisk na krajevno prebivalstvo, da se odreče svoji makedonski nacionalnosti. Podoben pritisk se vrši tudi na še preostale Makedonce v severni Grčiji.

V Beogradu je zasedal arhierijski sabor srbske pravoslavne cerkve. Na zaključku sabora je bil prirejen sprejem, katerega se je udeležil tudi Aleksander Ranković.

THE 20-TH CENTURY FUND, neuradna ameriška organizacija, ki se bavi z raziskovanjem socialnih in gospodarskih problemov, je objavila, da bo skupina njenih strokovnjakov pripravila obširno študijo o Jugoslaviji, ki bo objavljena prihodnje leto. V pojasnilu je rečeno, da so se za to delo odločili zato, ker je "Jugoslavija neodvisna dežela, ki ne pripada nobenemu bloku."

GOSPODARSTVO: Švica je odobrila Jugoslaviji posojilo v znesku 22 milijonov švicarskih frankov za izvedbo denarne in zunanje trgovinske reforme. Posojilo mora biti izplačano v desetih letih.

Po veliki suši je prišlo do hudih naličev v južni Srbiji in na Kosovu in Metohiji, kjer so reke poplavile in uničile žito na okrog 10.000 hektarjih.

Izvoz poljedeljskih izdelkov, ki sedaj pogosto prispejo na tuji trg pokvarjeni zaradi počasnega prevoza in neskončnih formalnosti na obmejnih postajah, bodo modernizirali. Carinsko in sanitetsko kontrolo bodo opravili že pri pakiranju, tako da bodo vlak z zelenjavo in sadjem samo formalno pregledani na meji. -Kot je morda našim Slovincem v Angliji poznano, so se angleški mesarji zadnje čase začeli pritoževati nad velikimi količinami jugosl. mesa, ki ga Anglija sedaj uvaža po nižjih cenah kot iz drugih dežel, češ, da jim ne nudi dovolj dobička. Po drugi strani pa je zanimivo, da se jug. tovarne mesnih izdelkov pritožujejo, da nimajo dovolj mesa za predelavo in so primorane znižati proizvodnjo.

Proizvajalci pohištva in službene opreme

so poleg tekstilnih in drugih proizvajalcev sedaj naslednje žrtve novih gospodarskih reform v Jugoslaviji. V skladiščih leži sedaj nič manj kot 9.000 garnitur za spalnice in 42.000 pisalnih miz in stolov kakor tudi velike količine kuhinjske opreme. Vzroka sta dva: zmanjšanje izvoza in pa izbirčnost kupcev, ki zahtevajo boljše kvaliteto. Pravijo, da bodo samo one tovarne, ki so moderno opremljene, preživele s danjo krizo, medtem ko se bodo morala ostala podjetja začeti baviti s kakimi drugimi proizvodi.

V Beogradu so imeli mednarodno razstavo jedrske elektronike, na kateri se je Jugoslavija še kar dobro odrezala. Domača podjetja so prikazala razno medicinsko in elektronsko opremo, aparate za avtomatizacijo in telekomunikacije, instrumente za jedrsko raziskovanje in elektronske računske stroje.

Na letnem občnem zboru jugosl. ladjedelnic je bilo rečeno, da so jugosl. ladjedelnice v zadnjih štirih letih zgradile 45 ladij za domačo trgovsko mornarico in 37 za tuje družbe. Sedaj obstoja v Jugoslaviji 16 ladjedelnic za pomorsko plovbo in 5 ladjedelnic za rečno plovbo. Pritožujejo se le, da jim manjka jekla.

Vse bolj se širijo zahteve za skrajšanje delovnih ur od 48 na 45 ur na teden. To v praksi pomeni 5 dni po 8 do 8½ ure in soboto dopoldne. Nekatera podjetja so tem zahtevam že ustregla.

Od 1. julija dalje bodo vsi lastniki motornih vozil, vključno motornih koles, morali plačati poseben cestni davek, ki ga bodo uporabili za vzdrževanje javnih cest.

Cene hrani v javnih lokalih so poskočile za 20% zaradi novih komunalnih davkov. To povišanje prizadene predvsem one, ki s hranijo v menzah.

Izvoz v Italijo je začel krepko padati, tako da ima sedaj Jugoslavija nepovoljno trgovinsko bilanco z Italijo. Jugoslavija zahteva odstranitev vseh "diskriminacij" napram jugosl. robi, toda Italija verjetno tega ne more storiti zaradi Enotnega Evropskega Tržišča. Jugoslavija, ki ne pripada ne temu tržišču ne britanskemu trgovinskemu bloku, a ima malo zveze z vzhodnim blokom, je sedaj na razpotju, ki ga bo težko prekoračiti. Italija je bila dolani na prvem mestu v jugosl. izvozu.

RAZNO:

Slovenski inženir Nikola Brusnikin je iznašel tableto, ki v petih minutah iztrezni še tako pijanega človeka. I. STANIĆ